

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De geomantia; de arte geomantiae - Cod. Karlsruhe 1769

[S.l.], [um 1600]

Liber secvndvs

[urn:nbn:de:bsz:31-250045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-250045)

BENEDICTI PERERII LIBER

111. SECUNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE SOM-
NIORVM.

NON VNUM est genus nec vna somniorum ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æquè omnia vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident sacræ literæ. alia etiam damnant: quædã vero cõmendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt item alia Dæmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porrò somniorum tractatio, pulcherrimã per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illustrãdos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ utilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorũdam hominum incitiam (sed veriùs dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxie ac superstiosè obseruant somnia, per ma-

H 4

gn.

gno est adiumento. His ergo rebus adductus, de
fomniorum natura, varietate ac veritate nonnul-
las quæstiones scitu maximè dignas atque viles
hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI
SECVNDI QVI DE
Somnijs.

Q PRIMA

- Q*uestio: An somnijs habenda sit fides.
- II. De causis verorum somniorum.
- III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non
diuinis.
- IIII. Cur DEVS in somno arcana homines doceat.
- V. Cur à DEO somnia dentur in doctis ho-
minibus sepius quam sapientibus.
- VI. Cur diuina somnia nunquam sint obscura & per-
plexa.
- VII. An licitum sit homini christiano obseruare somnia.
- VIII. Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
- IX. An in somno vsus & voluntatis liber esse que-
at.
- X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientia à Deo
promissum ei & tributum est.

QVAESTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS HABENDA

sit fides.

N diuersa, vulgi ac sapientum super hac re distrahuntur sententia: quamquam vno verbo ea quaestio posset expedire facta somniorum distinctione: nonnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extrema vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciae. Sed profecto, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, vt non ab aliquo Philosophorū dicatur. Quid enim esse potest magis *ἄλογον & ἀδόνατον*, quam omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus sanè ex illo priscoorum philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominū constare: hominem esse mensuram omniū & tale vnumquodq; esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinoletō, siue sano, siue infano, siue vigilati, siue dormiēti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitioni, ac penè fanatici philosophi: qui nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quaedam somnia inania & falsa, quod sint admodum tenuiter expressa, ob idque obscura, & ad intelligendū difficilia: & quia propter ambiguitatē,

H s varias

*Cic. in 2. de
Diuinatione.
Omnia somnia
esse vera,
Prothagora et
Stoicorum o-
pinio.*

*Xenophanis
Epicureo-
rum opinio
omnia somnia
esse vana.*

varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: præsertim verò quòd ad eorum somniorum vim dispiciendam, par hominum solertia & sagacitas non facillè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis philosophus (nascens enim in Græcia philosophiæ propemodùm æqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ disciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatē sustulerunt. Non esse autem vllis credendum somnijs, sic illi argumentabantur. Vna vis est eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. sed plerisque somnijs non esse credendum, cõfessio est omnium: nihil ergo causæ est cur plerisque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quædam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorum effectrices causas necesse est. At quas? naturam, inquit, & Deum. Sed natura quidem amica est ordinis & constantiæ; in somnijs nullus ordo inest, sed plena temeritatis inconstantia. Dei autem maiestate alienum & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurrere grabatos, & stertentibus iniicere somnia, quæ illi expergiscentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel si curanda sibi putent, stulta impleti superstitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quânto & ratione conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque vtilitati hominum consultius fuisset, visa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed opti-

optimis & sapientibus viris, non dormientibus, sed vigilantibus, nempe magis ad intelligendum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, explicatè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

HÆC isti de somnijs balbutiunt, in totum, *Vera sententia de somnijs*
 ea vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia, inerrantes. Sed vera sententia, quasi media insistens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tanquam inania, ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce Solis clarius fit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quodq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod non nunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione vlla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deservientes, in quibus insident atq; in hærent, ream in vigilia perceptarum reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi potusque caput subeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia reddunt visâ & somnia, sed propter inordinatâ eorum spiritum iactationem, valdè incompressa, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queât. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tem-

Pleraque somnia esse vana.

Causa somniorum.

tempore in alias, atque alias commutari, & mox
dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has ima-
gines, qui certam vilius rei significationem facere
putaret, obtusus & excors haberetur, at non mi-
noris videtur inscitiae, certas significandarum re-
rum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere.
Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa
negligimus, & pro nihilo ducimus, eque profecto
ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eò ma-
gis, quod plerumque magis ipsa sunt inordinata,
confusa, & monstrosa. Facetè quidam, sed verè
tamen, dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea
dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino
necessarium, vt alligarentur, omnes, qui cubitum
irent, quippe magis ridicula & absurda, magisque
incredibilia, quam illi faciant insani, facturos es-
se somniantes. Hanc quoque sententiam confir-
mat diuina scriptura, deridens leuitatem & vani-
tatem eorum, qui somnijs, hoc est, rebus futilissi-
mis ac mendacissimis credendo, dignos se præbêt,
qui omnium irrisione ludantur. Itaque in libro
Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt
somnia, plurima sunt vanitates. & innumeri sermo-
nes.* In lib. item Ecclesiastici cap. 34. ita legimus.
*Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehen-
dit vmbra, & persequitur ventum, sic qui attendit
ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & ex-
ciderunt sperantes in illis.* Denique cùm scriptura
vult significare aliquid vanum, instabile, fugax,
& fallax, somniorum comparatione, ac similitu-
dine persæpè declarat.

Testimonia
diuine scri-
pturæ de va-
nitate somni-
orum.

Multa somnia
esse vera.

CAETERVM, vt plurimus somnijs abesse
veritatem, fidemque. non est negandum, ita que-
dam

dam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nam si nullis infomnis, quidquam veri & certi esset, inscienter profecto, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt ad eorum morbos dijudicandos curandosq; tam subtiliter & curiosè obseruarent. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tanto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historia, clarissimis testatæ consignatæq; monumentis, referatæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerû euentis mirificè conuenerût. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, nõ vera & certa modo, sed etiam diuinorum mysteriorû plenissima, Repetat memoria lector somnia Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochei, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in lib. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus Poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, dum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius libro 6. Aeneidos, eandem sententiam expressit his versibus:

*Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris,
Alter a candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cælum mittunt infomnia manes.*

Cur

Math. 1. 29

Act. 16.

Homeri commentum ad significandas verorum atq; falsorum somniorum distinctionem.

Odyf. 7.

Mac. libro 1.
cap. 3.

Cur autem poëta, veris somnijs corneam portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somnium Scipionis explanauit.

QVAESTIO II.
DE CAVSIS VERORVM SOM-
niorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contem-
plemur. Verùm, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atq; nota interno scâtur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorù somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditum & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in lib. de Insomnijs, duo statuit somniorù verorum genera; alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lætitiã & tristitiã, vel ad felicitatè & miseriam, siue priuatam, siue publicã, euentus portendere, horum autem somniorù interpretationem, ex vatibus, rerumq; diuinarum interpretationibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarum condidit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terq; ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, clapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturum. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut
malas

*Variè de som-
niorum cau-
sis, auctorum
sententiæ
Hippocrates.*

*Somnium Cy-
ri.*

malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam vel contra inopiam atq; inanitatem, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorū, aut corruptum, aut suo loco motū, aut inordinatē & immoderatē agitatam. Horum verò somniorū obseruationem & coniectationē spectare ad medicum, eamq; ad dirigendas ordinandasq; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Conuiuiō, somnia vera & prænūntia futurorū, à dæmonib⁹ proficisci existimat: dæmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cū sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deū namq; censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cum hominibus societatē aliquam & consuetudinē habere, sed commercia & colloquia inter Deum, hominesq; siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirū, dæmonū munus & officium esse inquit, preces & vota hominū referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisq; diuinandi ratio, & prodigiorū effectio, ad homines peruenit. Itaq; dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & administratos: hominū verò esse quali patronos, aduocatos, magistros, & vt fictio Apulei verbo dicā salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed ante Platonē etiā Empedoclis & Phythagorę fuit sententia: de qua & cōtra quā, in lib. 8. de ciuitate Dei. ca. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq; disputat Aug. Aristoteles in libello quē inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominib⁹ à Deo somnia. Vera autē somnia, inquit, vel esse naturalia quæ-

Plato.

Dæmonum
natura & mū-
nus secundū
Platonem.

Aristoteles.

Stoici.

*Porphyrus
quid de veri-
tate somnia-
rum senserit.*

quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, somno excitati ad bene agendum accommodatè vtimur, & inuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam DEVM, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus; hominiquè benivolus ac beneficus, quo fit homo cautior, dat ei somnia quæ sint ipsi futurorum indicia, & eorū, quæ agenda ipsi cauendaque sunt, documenta. Alteram causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuque colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurentia signa, tum alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiã causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus, enim hominis, exteriorib⁹ sensib⁹ per quietè cõsopitis, & ab omni actione vacatibus, ipsèq; negotijs curisq; omnib⁹ solutus ac liber, vegetior fit & habiliõr ad intelligendũ, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominũ notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete verò, clariùs ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua, feda, & fal-

& fallacia. Synesius multa disputat de Spiritu phantastico, quod est vehiculum animæ, eò namq; medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eò maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere. In hunc porro spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt eruntq; simulachra imprimuntur, & in eò lucent tanquã in speculo, presentium quidem rerum, clariora, præteritarum autè, quo sunt vetustiores minus perspicua, minima vero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursorum signorum, quæ hoc minus manifestæ sunt, quo illa longius absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter fere obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia, significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spiritus temperies & ratiò, similiter vt in speculis, pro varietate eòrum materiæ aut figuræ, variæ ac dissimiles redduntur imagines. Monet præterea Synesius nõ parum conferre ad quæta & veracia in somno visa percipiendâ, benè præparare hunc spiritû phantasticum, moderato nempe victu, honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & sono lyræ somnum captabat, atque hac ratione ad bona lataque somnia accipiendâ, se ipse comparabat: ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis con-

*Synesius mira
sed falsa tradit
de spiritu
phantastico.*

Mos Pythagoræ.

trariam. Verùm hæc de spiritu phantastico à Syn-
tio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Pla-
tonicorum figmenta, vel ipsiſ poëtarum fabulis
inaniora veritatis, atque incredibilia.

SE D, vt aliquid etiã ex auctoris Ecclesiasti-
cis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro
Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum:

*D Gregor. sex
causas somni-
orum tradit.*

*Aut enim, inquit, ex plenitudine, vel inanitate cor-
poris somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis
cogitationibus & curis: aut ex illusione demonis, aut
ex cogitatione hominis simul & illusione demonis, aut
ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione ho-
minis simul & reuelatione Dei. Easdem sex cau-
sas somniorum, cum idem Gregorius cõme-
morasset in lib 8. Moralium, cap. 13. mox eas
apertis diuinæ scripturæ sententijs & exemplis
illustrat atque confirmat. Duo, inquit, prima,
quæ diximus somniorum genera, omnes experimento
cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacræ literæ
inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto
hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dix-
isset, Ecclesiast. 34. Multos errare fecerunt somnia,
& illusiones vana, vel certè in Leuit cap. 19. non esset
scriptum, Nõ augur ab inimico, nec obseruabis somnia.
Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostenditur, quæ
augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex co-
gitatione simul & illusione procederent, Salomon mi-
nimè dixisset Ecclesiast. quinto capite, multas curas
sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex myste-
rio reuelationis orirentur, Ioseph Genesios 31. præse-
rendum se fratribus, per somnium non videret, nec
Mariæ sponsam, vt ablato puero in Aegyptum fugeret,*

per somnium angelus admoneret. Rursum, nisi aliquā
do somnia ex cogitatione simul & reuelatione proce-
derent, nequaquam Daniel visionem Nabuchodono-
sor edisserens, à radice cogitationis inchoasset, dicēs:
Tux rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset futu-
rum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur
somniaiorum, sic ab alijs proditum est.

EGO causas somniorum, quæ ad significandum
aliquid valent, & dignæ sunt obseruatione, dili-
genter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuo-
cari posse animaduerti.

*Quatuor cau-
se verorum
somniaiorum.*

PRIMA causa continet aliquam corporis af-
fectionem, quæ in ipso corpore præpoller, ac præ-
ualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusque humor,
aut sanguis redundet, aliudque aliquid vitiatum &
corruptum immoderatè iactetur in corpore. Ga-
lenus in libro de Præfagijs, quæ ducuntur ex so-
mnijs, narrat quendam somniasse alterum crus fa-
ctum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illum
ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui
instante crisi sudaturi sunt, sæpè somniant se suda-
re, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flu-
mine lacuæ natâre. Illud quoque nonnunquam
vîsu venit, vt quod dormientes agimus; aut pati-
mur, etiâ somniemus, vt qui in somno sudant, aut
febri corripuntur, itidem se affici somnient. Pro-
ditum est à Plinio in libro septimo, capite quin-
quagesimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem
amisisse visum, idque cum sibi accideret, etiam ip-
sum somniasse.

*Prima causa
aliqua corpo-
ris affectio.*

ALTERA causa somniaiorum spectat ad ali-
quem vehementem concitatumque animi affe-
ctum & perturbationem, amorem dico, spem,

*Secunda ani-
mi vehem. us
perturbatio.*

metumque & odium. Nam qui ardentè amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus & terrificis in somno visis sæpe turbantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vita, quæ agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasque: miles tubarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, caedes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces*. Continet eadem hæc causa antecedentes vigilantium curas & sollicitudines; & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in libro Ecclesiastæ, capit. 5. scriptum est. *Multas curas sequuntur somni*. In hoc genere somniorum, equidem reponerè somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis, omniq; cupiditate perdendi funditus imperium Romanum flagrabat: quò autem facilius id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cùm igitur varijs super eare cogitationibus ac deliberationibus æstuaret, visum habuit in somno, mirè propositò suo, votoq; respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendam Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pavidus primò Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanum ingenium ad verita prouum, diu temperare oculis non quieuit, respiciensq; vidit, horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostentum, bellu-

Somnium Annibalis Italia vastitatem portendens.

belluam vastam & immanem, multis circumplacatam serpentibus, quacunq; incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cœlum item nigerrimis vnde quaque occæcatum nubibus, densosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, pergeret ipse porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, fineretq; in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis exitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superq; comprobauit: plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quam illo fuerat viso præmonstratum.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacunq; possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundam somniorum dæmonem architectum, atque effectorem, eò liquet quod ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, vt ea magorù, augurù, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs Nimirò non aliam ob causam, vt interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerunque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantum vanè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dæmonè genibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumento AEsculapij, Serapidis, & Amphiarai:

Tertia dæmonum calliditas.

Quædam somnia mitti a dæmone.

*Somnium A-
lexandri Ma-
gici.*

*Duo genera
somnia
dæmonis.*

arai: nam vt apud Philostratum, Pausaniã, & Strabonem scriptum est, templa eorum aduentibus, qui varijs morborum generibus afflictabantur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborù curationes per somnia præscribere consueuiffè. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scripturum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexander, somnoque sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulque commostrandè, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum multosque milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsitã est herba, inuenta, adhibita, mox confecuto, qui promissus fuerat effectu. Sunt autem duo somniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dæmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tam præsentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatis turbatisque, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò nimirum inflammantur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

DVPLICITER porò, & quidem satis probabi-

babuliter, cōiectari potest, quæ somnia missa sint à
 dæmone: primò quidem, si frequenter accidant
 somnia significantia res futuras, aut occultas, qua-
 rum cognitio non ad utilitatem, vel ipsius, vel
 aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostenta-
 tionem, vel etiam ad aliquid mali faciendum cō-
 ferat: eorum somniorum auctorem esse dæmonē,
 non temerè credetur: quippe qui ea ratione ten-
 tet animos hominum vana imbuere superstitione
 quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde,
 si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscæ-
 na, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæ-
 penumerò contingant, ea proficisci à dæmone, nō
 immeritò existimabitur. Dæmō enim conatur im-
 puris somnijs polluere ac fædare dormientiū cor-
 pora, vt eius foeditatis, etiam animos expergiscē-
 tium, quodammodo participes faciat. Quod si ne
 hoc quidem assequi potest, illud saltem curat, vt
 pios homines talibus visis contristando, pertur-
 bando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis
 officia, ad diuinorum sacramentorum perceptio-
 nē, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabo-
 licæ calliditatis & malitiæ, luculentissimū in
 vigesima secunda Collatione cap. 6. Cæsianus nar-
 rat exemplum Verum hac de re Iustinus Martyr
 in responsione ad quæstionem vigesimam primā
 Orthodoxorum, disertè docteq; sententiam suam
 exposuit. Nam cū hæc sibi ab illis posita esset,
 quæstio, ad eam ipse quæstionem ita respondet, vt
 nos hic diximus, Restat quarta & vltima somni-
 orum causa, quam diuinam ritè nominare possumus:
 cuius potissimū gratia omnis hæc nostra in-
 stituta est disputatio, huic enim, vel declarādę, vel
 illustrādę, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorū

*quomodo in-
 ternosci pos-
 sint somnia
 dæmonum ab
 alijs somnijs.*

*Quarta causa
 somniorum
 diuina.*

autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprà ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterum vt vis & natura diuinorum somniorum plenius planiusq; cognoscatur, quæstiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterq; perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra illibataque referuabo.

QVAESTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI
 queat, sit aliquod somnium à Deo mis-
 sum, necne.

*Duplex ratio
 cognoscendi
 diuina som-
 nia.*

DVPLICITER, prout nunc mihi, succurrit, deprehendi potest quod nam à Deo, sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium, significatur: nimirum, si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt, quæ vocantur in scolis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia oblitescunt, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstrationem continebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atque commotione, qua DEVS sic mentem illustrat, sic

se voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiore[m] facit, vt Deum esse ipsius auctorem, ita perspicue agoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia: *Sancti viri, ait Gregorius, inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces & imagines, quondam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illoso patiantur. Nam si erga hac mens hominis cauta non esset, per deceptorem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnunquam solet multa vera predicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculentiùs tractatam, in libro 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis nostre lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque statim citra vllam argumentationem, assensu nostro complecti: sic enim somnis à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, vt ea somni, & vera & diuina esse intelligamus, certoque credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. c. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somnis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

*Memorabilia
sententia D.
Gregorij.*

H A E C autem Dei per somnia, visitatio, sicut *Variis modis*
ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis mo- *Dens afficit*
dis fieri solebat. Nonnunquam enim DEVS per *homines per*
somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de *somnia.*

Abimelech, & Laban narratur in libro **Geneseos: Terrebis me, inquit Iob 47. per somnia, & per visiones, horrore concuties me.** Aliquando in somno hortatur & incitat hominem **DEVS** ad magnum quidpiam & arduum subeundum, certam sp̄e prosperi exitus præsignificando: vel in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sæp̄e monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: **ra**lia fuere beati Ioseph & Magorum somnia: huc spectant illa verba, quæ sunt in cap. 33. libri Iob. **Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina** Quin etiã solebat olim **Deus** spiritũ propheticũ nõnullis in somno largiri: inam in lib. Numerorum, cap. 12. ait **Deus: Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in visione, aut per somnium loquar ad illum.** Et apud Ioelẽm in cap. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus etiã in 3. Reg. Salomoni fuisse à **DEO** promissũ in somno prudentiæ, & sapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonstrata est per somniũ, id quod adolescenti Ioseph, & Mardocheo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somno patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi. Denique præsignificauit aliquando **Deus**, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus: cuius generis fuere somnia **Abraæ, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.**

*Varijs modis
diuina cõin-
gunt somnia.*

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contingunt, interdum cum magna corporis &

ris & animi commotione & horrore, sicut accidit
 Abræ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum
 est alicui somniũ, sed non eius somnij intellectus,
 sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor
 animaduertere licet. Danieli tamen, cæterisq; pro-
 phetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum
 diuinitus suggereretur. Quamquam duorum so-
 mniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futu-
 ra dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc
 datus est intellectus: sed postea ipso euentu, suc-
 cessuq; rerum, veritas eorum somniorum cognita
 est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs di-
 uinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & a-
 perta, euidenter res ipsas significantia, vt fuere so-
 mnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli:
 alia vero sunt inuoluta & obscura, per varias si-
 militudines rectè aliquid insinuantia, huiusmodi
 fuere somnia Pharaonis de septè spicis, & bobus,
 & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec nõ &
 pincernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis. Adhæc,
 interdũ videtur in somno loqui cum homine, vel
 Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel
 angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo ali-
 quis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpè D e v s
 vltro mittit somnia, nonnunquam etiam rogatus,
 quemadmodum interpretationem somnij, quod
 acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradi-
 dit Danieli, qui eam ab ipso vigilans intentissima
 precatione postulauerat. Quin fuisse quondam a-
 pud Hebræos admirabilem quandam rationem &
 consuetudinẽ in rebus maximè dubijs atq; grauif-
 simis, consulendi Deum, vt quod verum esset, aut
 quod factõ esset opus, per somnia indicaret, ex
 cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Postremõ
 qu.

Genes. 15.

Daniel. 2.

Genes. 41.

Genes. 37.

Matthæi. 1.

2

Actor. 16.

Genes. 41.

Daniel. 2.

Genes. 40.

Genes. 21.

3. Reg. 3.

Matth. 1. 2.

Actor. 16.

Daniel. 2.

quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod, in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratum, illud quoque Scipionis AEmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

QVÆSTIO IV.

**CVR DEVS IN SOMNO ARCANÀ
sua hominibus reseret.**

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeq; habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ prouidentiae, & mysteria rerum cœlestiû, non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam tangit Hippocrates in principio libri de insomnijs, animum hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauib; diteneri negotijs, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium consideratione auocari, incertis præterea fluctari deliberationibus, varijsque studijs & affectibus æstare, qui non sinunt eum, quod verum & rectû est, id aut liquidò, cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnibus

Quinque causas cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.

hibus interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, sibi totus prærens & præsto est, sibi que attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes, accipinius ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligentur expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, ab iudicantur atque rejiciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examè accipit, paratior promptiorq; ad visis diuinitus datis credendum, atq; obsequendum. Constat autem inter omnes qui de rebus diuinis scripserunt, ad eas res non tantum intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuque percipiendas, fatius esse agi & regi hominem extrinsecus, quam ipsum agere se, & auditorem esse potius, quam arbitrum, & æstimatorem, denique simpliciter credere potius, quàm causas credendi disquirere & expendere. Tertia causa ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ fit ex somnijs, desumpta est:

ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinsecus pulsatur & cietur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerq; in ipsum imprimi, atque altè in eo inharere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietem. atq; omnium, quæ animi intentionem remittere solent,*

Vachit

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

Aristoteles.

vacuitatem, tunc enim sensibus somno consopitis languenteque corpore, qua extra sunt, nequaquam sentiuntur. Quapropter opportunissimè Deus eo tempore docet hominem sine vlla eius perturbatione, sine aliorum hominum obseruatione, denique sine vllius rei interpellatione: præsertim autem, quia quò magis animus noster à sensuum cõsociatione, & corporis contagione abstrahitur, eadè videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligèdas. In somno autem, qui est imago quædam & repræsentatio mortis, videtur animus quòdam modo se iugari à consortio corporis, eiusque vinculis, si non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quanto sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm sit alius quiuis homo: quippè homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendètem non potest: Deus autem, etiàm altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires ac facultates summum imperiù, & efficacitatè habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerors quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audeat inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse vlli contingere. *Vna inquit, est natura hominis:*

Contra Auerroem.

vni igitur duntaxat erit intelligēdi, & discendi mo-
 dus, scilicet inter nūtijs sensibus, varijs item praeceptis
 experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si
 prater communē, & vsitatum discendi modum, esset
 hic alter per somnia; vel reuelationem, cū is multo
 sit facilior, atque praestantior, ille alter quod
 difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset super-
 uacaneus, non igitur datus esset homini. Deus nam-
 que & natura nec frustra quicquam faciunt, & deijs,
 quae possunt fieri quod melius & praestabilius est, nun-
 quam non faciunt. Sic ille. Quae sanè argumenta-
 tio, non esset planè infirma, si quisquam diceret,
 nemo tamen nostrum id dicit, modum illum dis-
 cendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse
 homini naturalem, aut esse frequentem, & vsita-
 tum. Verùm haec Auerrois commenta, vt alia eius-
 dem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, &
 humani animi natura, ex inscitiae diuinarum re-
 rum, & impietatis fonte redundantia, quam sint
 inerudita, obtusa, falsaque, satis liquet vel solis ex-
 emplis, quae memorantur in sacris literis, Adami,
 Salomonis, Danielis, multorumque Prophetarum,
 quibus multarū rerum scientia subito data est à Deo:
 quin etiam Beseleel, & Oliab, quos in libro Exo-
 di proditum est, subito diuinitus edoctos, Mosai-
 cum tabernaculum, simul cum omnibus eius
 instrumentis atque ornamentis,
 summa arte perfecisse.

Gen. 2.

3. Reg. 3.

Exod. 3.

(* *)

QVAESTIO

LIBER SECVNDVS
QV AESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR
*obscuris & indoctis hominibus, non autem
sapientibus.*

*Error Aristo.
zelis & Cice-
ronis.*

*Cur demones
somnia olim
dare soliti fu-
erint non do-
ctis & prud-
entibus, sed im-
peritis, & cō-
semptissimis
hominibus.*

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerunt. Nam, si quæ somnia, inquit, darentur hominibus à DEO, eanon obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaque praestantibus dari, par erat. In quo fefellit eos, quod distinctionem diuinorum somniorum, eorum dico quæ verè diuina sunt, ab ijs, quæ nō sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. Enim verò Dij Gentilium, quos fuisse demones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant. Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, nō dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne ille eorum somniorum, vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumque oracula tanquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cōtempui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri falsique discernendi imperitis, maximè verò superstitiosis, ob idque ad credendum quiduis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ a vero Deo missa sunt, ea legimus plerumque data

data viris sanctitate, ac sapiētia eximijs, vt Abræ, Iacob, Salōmoni, & Danieli. Data sunt tamen etiā nonnulla viris non admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentiaē præstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremque ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res cœlestibus doctrinis, diuinisque illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neque cum intelligentia eorum somniorum data sunt: quo scilicet illi, eorum interpretationem, cum apud suos sapientes inuenire non possent, à veri DEI cultoribus eam petere cogentur, atque ea ratione verum DEVM agnoscerent, ac venerarentur, eiusque seruos in admiratione & honore haberent: id quod somnia Pharaonis & Nabuchodonosor à Iosepho & Daniele interpretata, manifestè declarant.

QVAESTIO VI.

CUR DIVINA SOMNIA NON NVN-
quam sint obscura & perplexa.

SED cur diuina somnia non semper sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tantum occulta, sed

K

etiam

*Cur quedam
somnia etiam
impijs homi-
nibus à Deo
sint data.*

*Astutia de-
monum in
dandis som-
nijs futura si-
gnificantibus.*

*quatuor cau-
se cur inver-
sum divina
somnia sint
valde obscura*

etiam ijs, quibus dantur, minimè conspicua, cau-
sas rimemur & aperiamus. Dij Gentilium, hoc est
dæmones, quia certam futurorum euentuum sci-
entiam habere non poterant, ad significanda futura,
dabant illi quidem non rarò somnia, sed obscura
tamen, & ambigua, quæque ad diuersos, etiam cõ-
trarios euentus facile detorqueri & applicari pos-
sent: vt ad quodecunq; cecidisset, somniũ quadrare
videretur. Quod si somnia euentis minimè respõ-
derent, id non falsitati somniorũ, sed interpretũ in-
scitiæ, qui somnia propter obscuritatẽ & ambigui-
tatẽ non ritè essent interpretati, adscriberetur. At
verò somnia, quorũ auctore fuisse Deum ex sacris
litteris cognouimus, sepe numero distinctè & ex-
plicitè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abime-
lech, Laban, Iudæ Machabei, Salomonis, beati Io-
seph, & trium Magorum. Non est tamen negandũ
quædam somnia esse data rectè & obscure, sed ho-
minibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intel-
ligentiam eorum somniorum, cum non ab alijs,
quàm à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei
seruos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac
veneratione prosequerentur. Si quæ verò somnia
etiã seruis Dei obscura data sunt, propterea id fa-
ctum est, vt eorũ sensum atque intellectum, sumo
illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à
Deo flagitantes, tandè impetrarent, & propter dif-
ficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariore
haberent. Denotatur præterea obscuritate somni-
orum, earum rerum, quæ significantur somnijs, ob-
scuritas. Adde quòd per imagines, & similitudi-
nes, breuissimè plura & sublimiora mysteria si-
gnificantur, quàm si apertis & proprijs fuissent ex-
pressa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia
quàm

quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adumbravit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Denique Deus nonnunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta & incognita, quò ad nimirum, ipso euentu, rerumque successu, eorum veritas agnoscat & comprobetur: quod in duobus illis Iosephi somnijs, promotionem eius ad summam potentiam & dignitatem præfignantibus, liquidò cernitur.

QVAESTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO
homini, obseruare somnia?

DVAE tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in promptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est obseruare, quædã verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosque tam animi, quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expèduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrè infestant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidunt, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpè vsurpatum. Legimus enim apud Calsianum in collatione 22. veteres illos monachorù magistros & rectiores, in perquirendis, & excutiendis quorundã somniorù causis, diligèter esse versatos. Postea obseruare

Quatuor genera somniorum, per quæ quædam somnia obseruari possunt.

faruum est: parum dixi, planè impium, & stultum est: hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinioibus esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod planè stultum est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à demone, quod est perquam impium: vel deniq; à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmòstrari futura, quod esse absurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque ad eò pendere ex illis, vt ad eorum quasi normam dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, vel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalè illam Stoicorù, toties in Ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quod si merito vituperantur, & à sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur: eò magis profecto, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quo magis astra dignitate naturæ, æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

(*)

Maiores vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

K 3

QVAESTIO

QVAESTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE IN-
terpretari somnia.

AD posteriorem quaestionem, qua quaeritur, cuius hominis sit bene interpretari somnia, hunc in modum respondemus. Somniorum quae vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quaedam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin soletium & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maxime, qui norunt similitudines in somnijs offensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, bene componens inuicem, aptaque conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominesue, an equi, an aliarum rerum, acute dispicit, vereque iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, ingeniorum item, studiorum, morum, propensionum quae in varijs hominibus magnam quoque varietatem habent, exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitia sit adeptus, quasi venas omnes rerum civilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere:

patet

patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatum & eruditum. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt nisi spiritus Dei.* Præsertim vero cum diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio & voluntate sint instituta, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maxime territus fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus, est Daniel, *Mysterium, quod rex interrogat, magi, arioli, aruspices, & sapientes nequeunt indicare regi: sed est Deus in cælis reuelas mysteria.*

Daniel. 2.

IAMBLICVS existimat diuina somnia ferè non cõtingere hominibus, nisi aut primo, aut extremo somni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum est cibi potusque vaporibus occupatus, & opressus: aut iam euanescente somno, vaporumque discussa caligine, ex illis sordibus emergens animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nam si profundo somno accidissent, ea planè abijciebant, rati non esse cõtinentaneum, animo tunc obruto & demerso, dari cælitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iam expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa Deoque auctore digna iudicantes, ponderanda sibi & interpretanda suscipiebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. libro secund. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitiosis AEgyptiorum sacerdotum

Iamblici opinio, de tempore quo diuina somnia contingant hominibus refutatur.

obseruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille studiofissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunq; enim vult, quandocunq; & quibuscunq; vult, sua inspirat somnia: potest enim quouis tempore, imo etiam sine tempore, sedare subito agitationem humorum, tranquillare spirituum animalium iactationem, purgare phantasiam, mentem illustrare, animumq; ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

QVAESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS RATIONIS, & volumatis esse queat.

Sæpe in somno liber est rationis vsus.

SAEPENVMERO in somnijs, præsertim quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoscit res simplices, easq; vel componit inuicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin etiã ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicandas aciem suam, vimq; reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, secum ipse disceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tunc rationis vsum, manifestè demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidem perfectum liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsum opus

Nunquam in somno est perfectus liberi arbitrij vsus.

opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiariú, ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, sitq; dominus, sui atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

QVAESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN QVO
donum sapientia à Deo promissum ei, &
tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. libro Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseque, vt peteretur ab ipso quodcunque omnium maximè optaret: ipsum autem petisse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamen, principibus huius mudi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionem vsque adeo placuisse Deo, vt summam ei se daturum sapientiam, & præterea quæ nõ postulasset bona, cumulatisimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse vnum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tantopere Deo placere, tantumque sapientie munus promereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset, illam Salomonis in somno

*Solutio tribus
plex.*

K 5

peti-

petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno exitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiuspiam videbitur nonnihil dura, & contorta responsio. Quocirca subiiciã alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum qualis nempè diuo Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiã factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomon quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo, ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantũ dico, huic responso minimè suffragari diuinam scripturam, quippe, supra dicto loco narratura visionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somniũ, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euigilauit Salomõ, & intellexit, quod esset somnium.* quo perspicuè significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas hæc solutiones propositæ quæstiones tradit Diuinus Thomas in 1. 2. quæ

questione 113. art. 3. ad 2.

Erit igitur nisi fallor, similis & propius vero tertium responsum, quod etiam Toftado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quest. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomò tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnium, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cõiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, coelestia terrenis, denique ad communem aliorum utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificencia erga servos suos, quorum optata & postulata non solum impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac ceteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: eui tamen Deus, & sapientia supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largisimè dona-

*Cur somnium
illud datum
fuerit Salo-
moni.*

151 LIBER II. DE OBSERVAT. SOMNIOR.

donavit. Verum hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quemadmodum enim somnus, quoad quietus & placidus est, membra dulcissimè refouet ac recreat, viresque reficit, ac redintegrat, si tamen in eo nimis longa nimisque seria, & grauius contingant somnia, corpus pariter atque animum languescit, & debilitat: sic omninò cauendum non vis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præter modum longa, & gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa forrassè voluptatem ceperant, in fastidium odiumque conuerteret.

(*)

BENE-